

● TIỂU THUYẾT CÔNG GIÁO

QUỶ XUNG TỘI

Kỳ 51

MA VĂN LIÊU

(Phần 4 kỳ 51)

Trên đời có 2 thứ khó có thể che đậy, đó là khói và tình yêu (nam nữ); khói thì luôn bay lên còn tình yêu thì luôn dẫn đến xác thịt, nên cả hai rất khó để giấu kín.

Đúng vậy! Cùng với sự hỗ trợ tinh khôn và kín đáo của ông bà Cả, tình yêu giữa cha phó Lê Lâm và Mỹ Hạnh ngày một nảy nở và tiến xa hơn. Tưởng rất khó, ai ngờ đôi tình nhân này vẫn lén lút gặp nhau thường xuyên. Và vì vậy nên dù cho họ có giữ kín cách mấy, tình yêu của họ dần dần cũng bị mọi người phát hiện.

Khách quan mà nói, tình yêu của hai người rất đẹp! Đẹp như bao thiên tình sử khác, bởi vì không có chuyện tình nào mà không đẹp! Tình yêu tự bản chất là đẹp! Chuyện tình yêu đẹp theo vì chuyện tình nào cũng đều có tính thời sự, mới lạ và tạo xúc cảm nơi lòng người... dấu chỉ là tình yêu giữa một cô gái nghèo hèn với một thanh niên kém cỏi, thậm chí là tình yêu giữa chàng trai Chí Phèo với cô gái Thị Nở (1)... cũng vẫn rất đẹp, đẹp ngời ngời và vẫn có sức gây tò mò và gọi bao xúc cảm... đâu cần phải đến những chuyện tình trữ danh cỡ Romeo Juliette, Tristan Iseult... Nói tóm, tình yêu nam nữ nào cũng đẹp, đã vậy, mỗi tình nào càng trái ngang lại càng đẹp hơn và nổi tiếng hơn, bởi bất kỳ sự ngang trái nào cũng đều là kích thích tố tăng trưởng cho tình yêu; lại nữa, càng bị ngăn cấm, tình yêu càng mãnh liệt mà không dịu bớt đi.

Chuyện giữa cha phó và Mỹ Hạnh ở đây ta đang nói nêu tạm gác qua hoàn cảnh, bối cảnh, giai cấp xã hội, quan niệm, tập tục, phong hóa... cũng rất đẹp và cũng mãnh liệt do sự ngang trái vô cùng. Đã vậy, còn hơn cả ngăn cấm, sự gian toan giảo tính ngấm ngấm của ông bà Cả khiến tình yêu của họ như sen nở giữa bùn. Nhưng thôi! Hãy bỏ qua chuyện ấy, nói về những cách thức hò hẹn của họ để thấy sự mãnh liệt dường nào. Thật vậy! Đáng để kể về những cuộc hò hẹn của đôi tình nhân này, vì những cuộc hò hẹn ấy xem ra rất táo bạo và đầy sáng kiến vượt sức tưởng tượng của mọi người.

Phải! Ai dám nghĩ họ dùng tòa giải tội để trao nhau những câu nói yêu đương vô cùng tình tứ và say đắm, để trao nhau từng hơi thở nồng nàn qua song thưa của bức màn gỗ; nơi hẹn hò này giúp họ gặp nhau đều đặn mỗi tuần một lần, có khi hai lần. Họ hò hẹn nhau kiểu này là kiểu bí mật cách công khai dù biết như vậy là rất tội lỗi.

Có ai nghĩ ra nơi hò hẹn còn là gác chuông nhà thờ. Để được gặp nhau ở đó, Mỹ Hạnh cải trang thành một thiếu nữ bình dân đạo hạnh con nhà nghèo đi cầu phép lành mỗi 5g chiều vào những phiên cha phó Lê Lâm cử hành; sau phép lành, nàng kín đáo đứng nép ở một góc tối chân cầu thang dẫn lên lầu hát, chờ cho mọi người ra về hết liền lén đi lên cầu thang, rồi lên tiếp một cầu thang khác dẫn đến nơi treo 3 chiếc chuông to đùng, chờ ở đó cho đến khi cha phó cũng cải trang như một anh giáo dân bình thường từ nhà xứ lén lút quay trở lại nhà thờ để đến điểm hẹn; 6g chiều ông từ giữ nhà thờ khệnh khạng từ nhà riêng trở lại nhà thờ để kéo chuông chiều và đóng hết các cửa nhà thờ mà không hề hay biết trong nhà thờ, trên gác chuông, vẫn còn có một cặp tình nhân đang hò hẹn. Nơi hò hẹn này quả thực rất lý tưởng, bởi an toàn đến nỗi có lúc họ còn đưa nhau leo lên vài cầu thang bên trên để lên tận nóc nhà thờ... từ trên cao họ vừa bên nhau tình tứ vừa ngắm cảnh đẹp hùng vĩ của khu vực trong thời khắc hoàng hôn; rồi sau khi đã ở bên nhau chán chê họ thân nhiên đi xuống nhẹ mở chốt khi thì của chiếc cửa này, khi thì của chiếc cửa khác để

ra về vô cùng an toàn và bí mật; an toàn và bí mật do sự trợ giúp của bóng tối, của khung cảnh tĩnh mịch tuyệt đối nơi khu nhà thờ cổ, đã vậy nơi đây thường được coi là nơi dành riêng cho các đấng linh hồn từ luyện ngục trở về đền tội vào ban đêm... càng an toàn và bí mật hơn nữa bởi ngoài những giờ kinh sách ra, khu nhà thờ hoàn toàn được đặt dưới quyền kiểm soát của ông từ già giữ nhà thờ; của đáng tội! tuy đi đứng khệnh khạng, đôi mắt hết còn linh lợi, quên trước quên sau lại thường xuyên thích nốc rượu, nhưng đó ai “được phép” chạm tới sự tự tin nghề nghiệp, sự tự ái về bản phận của mình, một khi ông không phàn nàn về các chốt cửa trong khắp nhà thờ thì đừng có ai nghi ngờ hay nghĩ quẩn về chúng...

Điểm hẹn nữa chẳng ai ngờ nổi... ở trên cây cao...!? Đó là một cây gừa (loài cỏ thụ thuộc họ soan, có trái nhỏ ăn được) gốc to cỡ hai người ôm, nằm nơi hoang vắng giữa ranh đất nhà chung và nhà dân gần nhà thờ chẳng ai để ý; với chiếc thang dây linh hoạt, cha phó và Mỹ Hạnh dễ dàng leo lên cây rồi cùng nhau “ngự” ở đó khuất trong bóng rậm tàn lá... có Chúa làm chứng! đầu họ có ngòi đỏ cả ngày cũng không ai phát hiện ra họ được.

Tuy vậy, so với 3 điểm hẹn trên lý tưởng về độ an toàn và bí mật thì điểm hẹn thứ tư này chắc chắn sẽ còn an toàn và bí mật “tuyệt đối” hơn! Đó là ở ngay đất thánh (nghĩa trang Công giáo) vô cùng rộng lớn của họ đạo Môi Khê, nơi giữ kỷ lục về số lượng truyền thuyết, tin đồn, sự thù ghét lẫn bịa tạc... đầy tính chất ma quái được giáo dân họ đạo tôn giữ rồi truyền tụng từ đời nọ sang đời kia; gần đây, giáo dân còn tin rằng những bóng áo đen lảng vảng trước khu mộ Sái Hoàn, khu mộ của một gia tộc họ Sái nức tiếng giàu có và tàn ác chuyên cho vay ăn lời cắt cổ ngày xưa... cha phó và Mỹ Hạnh đến đó với bộ quần áo vải Tam công -loại vải đen tuyền thông dụng của nhà nông thời này- rồi ở đó cho đến khi nào muốn ra về.

Cuộc tình của họ được nuôi dưỡng bằng những cuộc hẹn hò đầy sáng tạo dưới sự xếp đặt, theo dõi... rất kín đáo và rất khéo léo của ông bà Cả.

Theo tính toán của ông bà Cả, đương nhiên chuyện tình của cha phó và Mỹ Hạnh sẽ bị bại lộ vì 2 nguyên nhân, một là tình yêu như một cây lao khi đã được phóng ra thì lao tới, chịu dừng chẳng chỉ khi nó đã đến mục tiêu tức khi đôi lứa đã “thất thân” -chiếm hữu thân xác của nhau- hoặc nên vợ nên chồng hẳn hoi; hai là những bà chị gái của Mỹ Hạnh không cần tinh ý cho lắm cũng có thể biết được. Thường phụ nữ nhận biết một sự việc, nhất là chuyện tình yêu mà tình yêu ấy lại liên quan đến mình, bằng tất cả mọi giác quan, trong đó có trực giác (thấy ngay sự việc với mọi hiện trạng của nó), linh cảm và suy đoán lẫn quyết đoán.

Khi cha phó và cô con gái út Mỹ Hạnh bắt đầu bén duyên nhau, 4 cô chị còn lại của Mỹ Hạnh, cô nào cũng đều đã thầm yêu trộm nhớ cha phó hết cả, chỉ là mức độ và cách bày tỏ tình yêu trong lòng mình có khác nhau mà thôi, chính vì vậy họ không để cô em út Mỹ Hạnh muốn làm gì thì làm.

Nói cho mạnh mẽ thôi chứ thực ra đầu tiên là cô chị Hai Mỹ Hương, một bà chị cả có vẻ hiền lành nhút nhát hơn tất cả các em sẵn lòng chịu thiệt thòi, giấu kín tình yêu mới nhen nhúm của mình ở trong lòng rồi từ từ rút lui để nhường cho các em, khi thấy 3 em Mỹ Hào, Mỹ Hồng và Mỹ Hà có vẻ nhất quyết theo đuổi cha phó đến cùng.

Đang nhất quyết chiếm chỗ bằng được trái tim cha phó, cô Ba Mỹ Hào bỗng phạm phải một sai lầm khiến không thể nào tiếp tục “cuộc đua” cho được; sai lầm ấy là để lộ chân tướng độc dữ và nóng nảy có một không hai của mình... khi chỉ một mình thôi, cô Ba “bấm nát” cả một khu chợ quận để đòi cho được nợ... sau vụ này, tiếng tăm của cô Ba với hõn danh là “bà chúa xứ”, hiệu là “bà la sát” càng thêm lừng lẫy; một hôm cô thấy xấu hổ với cha phó bèn tự biết chỉ nên ôm chặt mối tuyệt tình đơn phương này vào tận đáy lòng mà thôi; thực ra với máu me kinh doanh do người cha truyền chảy lúc nào cũng sôi sục trong huyết quản, cô Ba cũng thấy tiếc lắm chứ khi lỡ đánh mất cơ hội làm ăn mà theo cô nhắm tính, nếu lấy được cha phó, cô sẽ thôn tính nhanh-gọn-đẹp

luôn gia sản kénh xù nhà họ Lê kia ngon lành phải biết!

Còn lại 2 người chị là tình địch của cô gái út, đó là cô Tư Mỹ Hồng và cô Năm Mỹ Hà. Trong 2 cô tình địch này, cô Mỹ Hồng là tình địch đáng gờm, vì tình địch này yêu cha phó điên cuồng không kém Mỹ Hạnh, tình địch này tính khí lại vô cùng hung hăng và giáo quyệt; nguy hiểm hơn hết là tuy liễu yếu đào tơ, nhan sắc diễm kiều nhưng là người có máu lạnh.

Trước khi nói tiếp về cô Tư Mỹ Hồng, ta nói cho xong cô Năm Mỹ Hà đi đã! Vì cô này nhút nhát và cả nê, tuy cũng đều là con ông bà Cả, người xung hùng xung bá một cõi, nhưng lạ là tính khí của cô Năm lại rất mềm yếu, phi lập trường; cô Út Mỹ Hạnh hiểu nhược điểm đó nên chỉ dùng đơn giản một đòn tâm lý rất mạnh đã loại ngay được bà chị khỏi vòng chiến. Số là một hôm cô Út Mỹ Hạnh khóc tỉ tê nói với chị Năm Mỹ Hà:

- *Không yêu và không chiếm được cố phó (2) chắc em tự vận chết mất chị ơi!*

Cô Năm Mỹ Hà trợn mắt lên ngay:

- *Em không được nói gở!... Em yêu gì mà dữ vậy!*

Đoán biết tâm lý chị lo cho mình, Mỹ Hạnh tấn công:

- *Chị ơi! Chị thương em không? Nếu thương thì chị giúp em đi chị! Giúp làm sao em chiếm được trái tim cố phó đi chị!...*

Mỹ Hạnh cứ mè nheo “ướt nhep” như thế cho đến khi cô Năm Mỹ Hà rom róm nước mắt, gât đầu, hứa đôi ba lần... Thế là xong! Chắc hẳn Mỹ Hạnh đã loại một bà chị nữa.

Trở lại tình địch ghê gớm nhất, cô Tư Mỹ Hồng. Tuy sắc nước hương trời, nhưng cô Tư là người hung ác có máu lạnh, cô từng hành hung nhiều gia nhân trong nhà bằng những đòn độc thủ dưới tên gọi là trò chơi; trò chơi hiểm ác và thông dụng để phạt gia nhân là đổ nước mắm cá đồng vào lỗ tai khi ai làm sai ý cô, không làm theo lời cô, khi ai làm điều chi nghịch ý cô, hoặc khi ai đó tỏ ra là người có hại cho cô; có một lần một gia nhân nữ đang lúc hành kinh bị cô trói chặt vào một gốc cây, rồi thả nguyên một ổ kiến lửa dưới chân, nữ gia nhân ấy ngất xỉu sau chưa đầy 10 tiếng đêm. Nói về cô Tư, mọi gia nhân trong nhà đều sợ chột khiếp, sợ hơn cả sợ ông bà Cả. Tóm lại, khi một người tâm địa độc ác với vẻ ngoài hung dữ sẽ ít đáng sợ và dễ đề phòng hơn; trái lại, người có tâm địa độc ác với vẻ ngoài hiền lành, xinh đẹp và quyến rũ thì thật là ghê rợn và nguy hiểm biết bao! Chỉ có những ai gần gũi như gia nhân trong nhà mới có thể biết đến cô Tư như thế nào, còn người ngoài toàn lầm to tưởng cặp mắt lá râm cặp mày lá liễu, mũi nhọn môi mỏng, ngực gọn eo thon... hần hoi nhân dạng một “*yếu điệu thực nữ*” đến hơn hẳn 4 chị em còn lại... đầu ngờ hoa của loài cây hiểm cò độc thường khoác một vẻ đẹp mê hồn.

Khi “phải lòng” cha phó Lê Lâm, Mỹ Hồng không dễ rút lui như 3 chị em gái kia, lại cũng không làm như cô em gái út Mỹ Hạnh, nhưng làm lì cả quyết đi tới mục tiêu bằng sự tính toán sâu sắc để “bắt” bằng được con mối với mưu sâu kế độc của một tay chính trị gia lỗi đời.

Việc đầu tiên là cô năng lui tới với cha sở và các cha phó khác. Thật chẳng khó khăn gì đối với một cô gái rất xinh đẹp, con nhà gia thế, giàu có, tiếng tăm; đã vậy mỗi khi đến nhà xứ, cô lại biết tùy tặng những món quà đặc tiền, quý giá và có nghiên cứu kỹ lưỡng sao cho “đánh trúng tim đen” lòng ham muốn của từng người từng cấp bậc lớn nhỏ. Như một người sành tâm lý, cô Tư không bỏ sót việc tặng quà để lấy lòng cả cô bếp, người rất được lòng cha sở -người mà về sau cha sở Môi Khôi bị mang tiếng nặng vì đã tặng tịu- cả cô cháu gái của cô bếp –đẹp ngơ ngác và trinh sạch non trần, cha sở bị mang thêm tiếng “hoa thơm đánh cả cụm”- kể cả những người làm vườn, những học trò lễ chuyên hầu bàn cho các cha dùng cơm, lẫn những ai có liên can dù chỉ chút ít với sinh hoạt của các cha cụ... tất cả đều bị cô Tư “mua đứt” với giá rẻ của những món quà và những lời nói “ngọt như đường cát mát như đường phèn” phát ra từ một nhan sắc đẹp đến mê hồn của cô. Tất một lời, trước khi đến “gõ cửa lấy đi sinh mạng” của cha phó, cô Tư Mỹ Hồng đã “bao nguyên gian”, lấy hết “sinh mạng” của mọi người trong nhà xứ Môi Khôi từ trên xuống dưới để như trở

bàn tay chỉ bằng một xảo kế rất ư tầm thường là thỏa đáp lòng ham muốn vật chất của họ. Phải rồi! Tự cổ chí kim, con người ta luôn mắc lừa vì quà, ai mà không tham quà! Ông bà từng đúc kết: “*Cao lễ dễ thua*” mà!

Sau khi đã “thôn tính” cả nhà xứ Môi Khê, sau khi đã trở thành một vì sao rực sáng trên bầu trời nhà xứ, sau khi đã nghiêm nhiên trở thành người nhà, người cực thân thiết và sau khi đã trở thành như một cô tiên xinh đẹp được nhắc đến nhiều hơn nhắc đến Chúa trong bữa ăn nhà trên của các cha, xuống đến các bữa ăn nhà dưới của khu bếp và gia nhân... thì theo như người ta, tận dụng thời cơ mà tấn công ngay mục tiêu; không đâu! Cô Tư đâu phải hạng người đơn giản như thế! Một con rắn có những 7 đầu thì khác hẳn với con rắn một đầu! Cô không vội chút nào cả! Cứ thung thình để mọi người đều chân nhận rằng gia đình ông bà Cả xưa vốn chẳng coi đạo giáo kinh sách ra gì, nay bỗng cái hói biết cho con “lui tới nhà thờ”, “chạy đến cùng Chúa”, để mọi người đều phải chân nhận rằng cô Tư là người tốt lành, vô vị lợi, biết thương quý các cha, biết thương yêu người nghèo, cô Tư là người tử tế, đạo đức v.v... Đâu phải tặng quà chỉ một lần rồi thôi, cô Tư Mỹ Hồng vẫn không ngừng tặng quà tiếp tục, vẫn cứ là những món quà đánh trúng tim đen người nhận...

Mặc dù thấy đã có thể “búng” đi được cả nhà xứ nếu cần... nhưng Mỹ Hồng vẫn cứ thông thả, từ tốn. Người xưa nói: “*Hương chi hạ tất hữu tử ngư*” (dưới miếng mồi ngon ắt có con cá phải chết). Biết luật chơi trong cuộc đời sẽ phải đâu ra đó nên cô Tư chẳng việc gì phải lằng xằng, cuống cuống hay vội vã, mà cứ “*Thung dung tựu nghĩa*” (từ từ sẽ xong việc nghĩa, nghĩa ở đây theo cô là ý muốn của mình phải đạt thành chắc chắn). Thật là... Tào Tháo (3) xưa chưa chắc ung dung tự tại và ẩn nhẫn được như cô!

Trong khi cô chị Mỹ Hồng đang tích cực bày binh bố trận, thì cha phó Lê Lâm đang say khướt ân tình với cô em út Mỹ Hạnh, cố phó không còn nghe thấy hoặc hay biết gì nữa, kể cả không hề mảy may ngửi thấy chút mùi gì của cái bẫy rất “đáng đồng tiền bát gạo” đang giương ra để bắt mình.

Đến đây ta lại tạm bước lùi ra xa một tý để nhìn chung, để rõ thấy rằng tấn tuồng của Đấng Tạo Hóa bao giờ cũng diễn ra thật hoàn hảo, hoàn hảo đến từng màn từng cảnh và từng chi tiết!

Trong những màn, cảnh và chi tiết ấy thì màn... những thành viên trong gia đình ông bà Cả diễn, xuất hình như rất đạt! Đạt ở chỗ gia đình vô đạo ấy bỗng “ăn năn trở lại” trong phút chốc biến thành “*gia đình thánh thiện và gương mẫu*” -điệp khúc mà hằng ngày giáo dân phải nghe không dứt trong các bài giảng của cha sở và các cha phó- ông bà Cả sẵn đón các cha cụ, các cô con gái năng đến nhà thờ, cô gái út năng xưng tội rước lễ lại hình như cô còn chọn riêng cha phó Lê Lâm làm cha giải tội và là linh hướng đúng mẫu các gia đình quý tộc bên trời Âu, cô Tư Mỹ Hồng thương quý các cha và các người nghèo quá thể –đương nhiên là chỉ riêng những người nghèo trong khu vực nhà xứ mà thôi- Quà thế! Các cô còn lại cũng lằng xằng lui tới nhà xứ... Ôi! Một cảnh tượng gây nức lòng các cha cụ không thể nói nổi!

Có ai đó còn “*vẽ rắn thêm chân, họa hùm thêm cánh*” bằng cách nêu “nhận xét thiên tài” với cha sở:

- Ôi ông cố phó Lê Lâm! Mới về nhậm họ chẳng bao lâu đã “uốn lòng cứng cõi” đến làm thay đổi, đưa cả một gia đình quyền thế về với Chúa! Ôi! Chỉ có là bậc thánh thiện mới làm được chuyện cả thế đó!

Chu choa! Thế là cha sở sung mặt lên vì hãnh diện và đi đâu cũng khoe cha phó Lê Lâm của mình hồng nhận lại những lời khen phản hồi như “cha sở là một vị bề trên sáng suốt biết người và có tài dùng người”, “cha sở giỏi mới có được cha phó khôn” v.v... rồi từ đó ngày càng tạo thêm nhiều điều kiện thuận lợi tối đa để cha phó Lê Lâm mặc tình lui tới nhà ông bà Cả bất kỳ mọi lúc, lại còn muốn đi đêm lúc nào tùy ý, nhất là muốn làm công việc mục vụ ở đâu, khi nào... tùy thích.

Tương cũng nên nhắc! Lúc này ở giáo xứ Muồng Rền không xa lắm... có một ông thầy đại chủng sinh tên là Antôn Lê Quý Bá đang bị con ma “thiếu phụ bông con” làm tình làm tội.

Thế đấy! “*Con cái đời này thì khôn khéo hơn con cái ánh sáng trong xử sự với đồng loại*” (Lc 16,8). Ấy là Chúa nói về những người công chính đích thực khi sống Lời Chúa sẽ luôn bị thua xa những kẻ bất lương; nhưng mà, sự thua thiệt ấy thật đáng để mà... thua; đang này những người chưa thật công chính, chưa thật sống theo Lời Chúa, chưa thật sống đúng bản chất của Kitô hữu... mà cũng cứ bị thua... thì thật chẳng đáng chút nào!

Đó là hiện trạng của biết bao người Công giáo chúng ta xưa nay lẽ thường! Đã thua đời này còn mất cả đời sau! Vậy xin khuyên ai là người Công giáo, một là sống theo Lời Chúa hẳn để được mất đời này, hai là bỏ đạo để được cả thế gian. Đừng áp a áp ứng miệng bô bô “có đạo” bụng thì bùn xì vì xa Chúa thì “*thua lỗ cả thế gian mà vẫn mất linh hồn thì được ích gì!*” (4)

“Nhu Thường ưa kiểu viết kể chuyện để khuyên răn nhủ bảo. Thầy Thời cứ lâu bầu với tôi như thế; nhưng tôi thì khác! Thấy cần tôn trọng cá tính của riêng mỗi người, nên xin ghi hết những gì có thể để nguyên văn.

(còn tiếp)

---

(1) *Chí Phèo là một truyện ngắn nổi tiếng của nhà văn Nam Cao viết vào tháng 2 năm 1941. Chí Phèo là một tác phẩm xuất sắc, thể hiện nghệ thuật viết truyện độc đáo của Nam Cao, đồng thời là một tấn bi kịch của một người nông dân nghèo bị tha hóa trong xã hội cũ. Hiện nay, truyện đã được đưa vào sách giáo khoa Ngữ văn 11, tập 1. Chí Phèo cũng là tên nhân vật chính của truyện.*

(2) *Linh mục ngày xưa trong nhà thờ được gọi là thầy cả, ngoài nhà thờ được gọi là ông cố.*

(3) *Tào Tháo (155–220) tự là Mạnh Đức là nhà chính trị, quân sự kiệt xuất cuối thời Đông Hán trong lịch sử Trung Quốc. Ông là người đặt cơ sở cho thế lực quân sự cát cứ ở miền Bắc Trung Quốc, lập nên chính quyền Tào Ngụy thời Tam Quốc. Ông được con trai truy tôn là Thái tổ Vũ Hoàng Đế. Tào Tháo là người đã có công lớn trong việc dẹp loạn khăn vàng và Đông Trác. Tuy nhiên, hình ảnh về ông không được các nhà nho học ưa thích và thường được mang ra làm biểu tượng cho sự dối trá, vô liêm sỉ. Ông còn là một nhà thơ xuất sắc. Ông và hai con trai Tào Phi, Tào Thục được đời sau gọi là Tam Tào, cùng với nhóm Kiến An thất tử và nữ sĩ Thái Diễm hình thành nên trào lưu mới trong văn học thời Hán末, gọi chung là Kiến An phong cốt.*

(4) *Thánh Ignatiô Loyôla (Don Inigo Lopez de Recalde 1491-1556), mô phỏng Lời Chúa trong Mt 16,26..*